

Izazov *drugog* poziva u redovničkom životu Krhkost kao snaga za obnovu redovništva

Pregledni rad

Svako zvanje dozrijeva tijekom života posredstvom različitih poziva. Između mnogih poziva u svakodnevicu života jedinstven i poseban je onaj koji dolazi od Boga. On nalazi svoje ispunjenje u otajstvu Krista.

U ovom izlaganju provlačit će se pojam *drugi poziv*, koji se još nije udomačio u našoj crkvenoj i redovničkoj terminologiji, ali istu stvarnost mi izražavamo pojmovima kao što su obraćenje, obnovljeni poziv, nova "šansa". Osvrnut ćemo se kratko na terminološke vidove pojma poziv-zvanje, zatim na krhka stanja redovničkog života kako bismo mogli prepoznati taj drugi poziv te dati neke smjernice na putu obnove.

1. Terminološki vidovi

Terminološki vid nam pomaže da shvatimo fenomenologiju poziva – zvanja, posebno u odnosu prema duhovnosti i kršćanskoj antropologiji.

1.1. Poziv – zvanje

Govoriti crkvenim rječnikom o pojmu poziv, koji dolazi iz latinskog *vocatio* (poziv), pretpostavlja:

- a) nekoga tko poziva
- b) onog koji je pozvan
- c) razlog pozivanja.

Poziv obično dolazi po »riječi«, ali i po djelovanju te simboličnim ili poznatim (konvencionalnim) gestama. »Riječ« ima dijalošku vrijednost, znači »priopćiti nekomu nešto«. ¹ Tko zove, posreduje snagu poziva i bojom glasa, koji može biti zavodljiv, prijeteci, ali i oslobađajući. Nadalje, pozvati nekoga po imenu ili dati nekome ime znači, za njega, čin ogoljenja, granicu u odnosu na njegovu otajstve-

¹ V. MANNUCCI, *Bibbia come Parola di Dio*, Queriniana, Brescia 1981, str. 18.

nu jedinstvenost.² U pozivu Bog nastavlja svoj stvaralački zov. Pozvanik postaje novo stvorenje, Božje vlasništvo. Pozivu prethodi izbor - **izabrati, izdvojiti, odrediti za (nešto)** ... Poziv radikalno mijenja život onoga tko ga prihvaća, te uzima u obzir cijelog čovjeka.³ Nije nešto što čovjek sam sebi nalaže, za što bi se natjecao, kao što to može biti pri izboru zvanja. Također, poziv je originalan, autentičan, osoban, premda može biti i kolektivan, primjerice poziv upućen jednom narodu. Von Balthasar razrađuje ovu tematiku kada govori o kršćanskim staležima te podsjeća »da se taj proces može ponavljati u krugu izabranih koji se sve više suzuje, kad je najprije cijeli narod izdvojen od drugih naroda koji nisu pozvani, a zatim unutar tog istog naroda mogu uslijediti opet još intimniji i osobniji pozivi«. ⁴ Bog ne poziva i ne izabire sve na isti način; to je čin jedinstvene i posebne preferencije, znak milosti i poslanja za neko osobito zvanje.⁵ Zato je važno imati na pameti da što je više pozvanik obilježen božanskim pozivom to je potrebnije njegovo *pri-stajanje uz poziv*, »da« Božjem izabranju i pozivu u punoj odgovornosti čovjeka izdvojenog Božjim izborom.

1.2. Poziv na život

Prvi poziv je poziv na život, a dolazi od Boga Stvoritelja. Enciklika *Populorum progressio* u br. 15. tvrdi da je »svaki ... život poziv«. U tom je sadržan odgojno-razvojni vid.

»U Božjem planu svaki je čovjek rođen da se razvija, jer svaki je život poziv. Već od rođenja svima su u klici dane sile i sposobnosti koje moraju donijeti ploda: njihov puni razmah, koji dolazi i kao plod odgoja primljenog od sredine i vlastitog napora, omogućit će svakome da se okrene prema sudbini koju mu nudi Stvoritelj«. ⁶

Poziv na život je, dakle, zajednički svim osobama, onima koji vjeruju kao i onima koji ne vjeruju. To je temeljni poziv. Bog, pozivajući na život, izabire. Misterij izabra-

² Usp. CH. THEOBALD, *Vocazione?!*, EDB, Bologna 2011, str. 20.

³ Usp. »Poziv«, u: *Praktični biblijski leksikon*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1997, str. 312-313.

⁴ H. U. VON BALTHASAR, *Gli stati di vita del cristiano*, Jaca Book, Milano 1985, str. 359-360. Von Balthasar na stranicama 339-442 opisuje poziv u svojoj biti i u događaju zvanja.

⁵ Različitost poziva u specifičnim zvanjima izražava se u raznim staležima kršćanskog života: svećenički stalež, koji je prvenstveno poziv u službu; ili zavjeta - što je prvenstveno poziv na osobno nasljedovanje; ili laički stalež (posvećeni ili bračni). Usp. *Isto*, str. 183-335.

⁶ PAVAO VI., *Populorum progressio. Lettera enciclica*, 26. ožujka 1967., u: *EV 2* (1963-1967), str. 876- 955, br. 15.

nja nalazi svoju dinamiku u trojstvenom arhetipu. Razmatrajući o trima božanskim osobama, uviđa se da se vječno pozivaju i dozivaju, dolazeći gotovo neprestano jedna drugoj *objavljajući se, darujući se, pokazujući se* u trajnom gibanju. Tako Trojstvo možemo zamišljati i predstavljati kao trajni dijalog koji se temelji na zajedničkoj ljubavi. Zato je taj dinamizam svojstven odnosu u kojem je ono *intimno/unutarnje* temeljeno na uzajamnom gledanju i pozivanju, a to znači *zvati se/odgovarati*.⁷ Upravo stoga svaki je kršćanin, u Kristu, pozvan biti kršćanin, tj. živjeti kao On, ili barem to pokušati.

1.3. Drugi poziv ili poziv na obraćenje

Unutar poziva na život mnogo je poziva izvan onoga što se svakodnevno živi. Poziv se produljuje u životu pozvanika i taj glas nikad ne prestaje pozivati, jer tko poziva, želi isto tako trajan odgovor, koji treba uvijek ponovno davati i pritom se svaki put sjećati prvoga poziva s njegovim obećanjima. Zato, u ovom *drugom pozivu, ponovnom pozivu*⁸ Onaj koji je pozvao u život može pozvati ponovno na život specifičan unutar života. Bog omogućuje da do čovjeka dopre njegov "glas", a čovjek odgovara; trebao bi odgovoriti "slušajući". U idealnom smislu sve bi se trebalo odvijati u mirnom dijalogu između vrhovnog Učitelja i učenika koji je savršeno poučljiv. No, povijest toga dijaloga zapravo je drama Boga koga se ne sluša jer je čovjek neposlušan.⁹

*Adame, gdje si?*¹⁰ zahtjevno je pitanje koje Stvoritelj postavlja čovjeku. Ta zahtjevnost podsjeća da prvi trenutak života shvaćenog kao poziv jest poslušnost. Poslušnost je odgovor na život, a da bi se moglo čuti, važno je znati slušati. Nažalost, čovjek ne sluša baš rado glas i Riječ koji ga pozivaju, a razlozi mogu biti različiti. Možemo to vidjeti na primjeru *drugog* poziva i obraćenja koje nam donosi von Balthasar govoreći o bijegu i neposluhu proroka Jone pred Božjim pozivom: »I tek nakon što ga je Gospodinov poziv i neizbježan izbor stigao u paklu kitove utrobe, rodio se u srcu bjegunca pristanak te on u drugom pozivu postiže potvrdu prvoga.«¹¹ Drugi primjer neposlušnosti i gorkog Božjeg zaključka jest slučaj Bož-

⁷ Usp. M. PARADISO, *Fenomenologia della sequela*, Città Nuova, Roma 2010, str. 64.

⁸ A. POPOVIĆ, *Učenici u Markovom evanđelju. Od prvih poziva do ponovnog poziva nevjernih učenika*, u: Verbi minister et omnis creati cultor. Poslužitelj riječi poštovatelj svega stvorenoga, Zbornik, Sarajevo 1998, str. 193-249.

⁹ Usp. *Isto*, str. 51.

¹⁰ Post 3,9.

¹¹ H. U. VON BALTHASAR, *Gli stati di vita del cristiano*, str. 348; »Riječ Jahvina dođe Joni, sinu Amitajevu: "Ustani," reče mu, "idi u Ninivu, grad velik, i propovijedaj u njemu" [...] A Jona ustade da pobjegne u Taršiš, daleko od Jahve. Side u Jafu i nađe lađu što je plovila u Taršiš. Plati vozarinu i ukrca se da otplovi s njima u Taršiš, daleko od Jahve. [...] Riječ Jahvina dođe Joni drugi put: "Ustani," reče mu, "idi u Ninivu, grad velik, propovijedaj u njemu što ću ti reći". Jona ustade i ode u Ninivu, kako mu Jahve zapovjedi« (*Jon* 1,1-3; 3,1-3).

jega naroda Izraela: »Ali moj narod ne slušaše glasa moga, Izrael me ne posluša. Zato ga pustih okorjelom srcu njegovu: neka hodi kako mu se hoće.«¹² Potrebno je prisjetiti se da poslušnost nije podvrgavanje ili čin podložnosti, sastoji se praktično u slušanju drugoga koji se obraća nekome i da bi mu odgovorio slobodno.¹³

Jedno je sigurno, Bog se nikad ne umara pozivati i poziva osobno čovjeka grješnika, čovjeka krhka, čovjeka slaba ili pak narod koji je on izabrao. Njegovo povjerenje u čovjeka grješnika ima svoj izvor u postojanoj, vjernoj i trajnoj Božjoj ljubavi. Božji poziv ne prestaje ni onda kada je odgovor »ne« njegovu posebnom zahtjevu. Očito je, dakle, da je poziv bitan vid kršćanske vjere i »potrebna je duhovnost borbe koja otvara nadi«.¹⁴

Dakle, to neumorno i trajno pozivanje, koje nazivamo *drugi poziv*, podsjeća čovjeka grešnika na temeljni poziv, poziv na život, dobrotu, na trajno obraćenje koje nam omogućuje postizanje sreće, svetosti, slave i najvišu točku poziva: suo bličenje Kristu.¹⁵

1.4. Poziv u Bibliji

Kardinal Martini podsjeća nas da je »poziv izraz Božje Riječi«.¹⁶ U Bibliji su opisani određeni doživljaji poziva koji su usmjereni povjeravanju nekog poslanja koje se tiče zajednice. Ona je *formativna* poruka spasenja.¹⁷ Biblija nam predstavlja osobe s različitim ulogama i u svim pripovijedanjima o tim pozivima ponavlja ju se neke zajedničke crte:

- a) Božja inicijativa u izboru;
- b) upute o zadaći koju treba ispuniti;
- c) jamstvo o dobrom uspjehu zahvaljujući Božjoj prisutnosti.

Osobito pripovijesti o proročkim pozivima donose značajke koje su im djelomično zajedničke.¹⁸

¹² Ps 81,12-13

¹³ Usp. CH. THEOBALD, *Vocazione?!*, str. 18.

¹⁴ B. M. ROGGIA, *Un percorso affermativo? La formazione a 50 anni dal Concilio*, Paoline, Milano 2012, str. 50.

¹⁵ Usp. Kol 1,15-20; o pozivu usp. C. CASTAGNETTI, »Vocazione«, u: S. DE FIORES – T. GOFFI (prir.), *Nuovo dizionario di spiritualità*, San Paolo, Milano 1985, str. 1694-1696.

¹⁶ C. M. MARTINI, *Bibbia e vocazione. Dalla vocazione battesimale alla vocazione presbiterale*, Morcelliana, Brescia 1993, str. 16.

¹⁷ Usp. V. MANNUCCI, *Bibbia come Parola di Dio*, str. 16.

¹⁸ Usp. #ED. DISERENS, *Chiamare*, u: J.-J. VON ALLMEN, *Vocabolario Biblico*, A.V.E., Roma 1964, str. 60-66.

Osim toga, u Novom zavjetu susrećemo Isusa koji zove *one koje htjede*¹⁹ da ga slijede, da postanu njegovi učenici, posebno zato da im povjeri neko poslanje. To poslanje nije lako: ono je izvrgnuto raznim teškoćama, opasnostima, krizama i napuštanjima poziva/zvanja. Unatoč krhkostima i izdajama, Bog nastavlja pozivati i imati povjerenja u osobu koju je *stvorio na svoju sliku*. Ljudska krhkost postaje tako mjesto Božje milosti. Štoviše, Bog sam postaje krhak pred čovjekom, pred svojim izabranim narodom koji je upao u zamke grijeha, strahova, opasnosti svijeta gdje njegov poziv treba biti obnovljen. Kroz ljudsku i crkvenu povijest predstavlja se tako *drugi* poziv. Ovdje von Balthasar podsjeća: »To novo Božje pozivanje slobodan je izbor, milost prijateljstva i istodobno proročko poslanje.«²⁰ Božja ljubav i njegov plan spasenja za čovjeka, za narod, nalaze uvijek nove putove da se obnovi ljudsko srce. A Biblija, koja je Riječ Božja, nudi nam razne pouke, kreativne i pedagoške metode obraćenja i preobrazbe ljudskih života, kako u Starom tako i u Novom zavjetu.

Ovdje ćemo se, samo ukratko, osvrnuti na život proroka Ilije.

On se pojavljuje na povijesnoj sceni već sa svojim određenim zvanjem. Povijest Ponovljenog zakona od izlaska iz Babilonskog sužanštva sabrala je mnoge priče o Ilijinu životu i djelu pod naslovom *Ilijin ciklus* koji je sastavljen od dva dijela. Prvi dio izražava Ilijinu zauzetost za Božje djelo, a drugi dio zauzimanje za obranu pravednih zakona. U središtu su prvoga dijela događaji na brdu Karmel (1 Kr 18) u vrijeme velike suše (1 Kr 17) i teofanija na Horebu (1 Kr 19). U središtu je drugoga dijela Nabot i njegov vinograd (1 Kr 21).²¹ Promatrajući samo završni događaj prvoga dijela, točnije Ilijin bijeg i susret s Bogom na Horebu (1 Kr 19,1-8), zapaža se snažno iskustvo, dramatičan poziv na vjernost Gospodinu, unutarnja preobrazba koju prorok doživljava, a koju možemo promatrati kao proces *drugog* poziva u životu proroka Ilije.

Zašto Ilija, čija je riječ bila poput buktećeg ognja, koji je bacao kraljeve u ruševine, uskrisivao mrtve, sada bježi? Bijeg od kraljice pretvara se u bijeg od proročkog zvanja i života.²² Prorok Starog zavjeta nije prorok za sebe i ne poduzima nikakav pothvat samoinicijativno, što ovdje Ilija čini: napustio je zemlju u koju je poslan s određenim planom; narod nema više mogućnost prepoznati volju Božju; Jahve je ostao bez svoga glasnogovornika. Odnos Jahve – Izrael poremećen je, zakočen. Ilija je proživljavao egzistencijalnu krizu

¹⁹ Usp. Mk 3,13; 1,20; 6,7; Mt 4,21; 10,1; Lk 5,32; 9,1.

²⁰ H. U. VON BALTHASAR, *Gli stati di vita del cristiano*, str. 345.

²¹ Usp. M. MATIĆ, *Što ćeš ti ovdje, Ilija?*, Duhovne vježbe svećenicima, Vepric 2012, str. 7-9.

²² Za kompletiranje pripovijesti i ciklusa o Iliji usp. B. LUJIĆ, *Starozavjetni proroci*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 2004; B. MARCONCINI - COLLABORATORI, *Profeti e apocalittici*, Editrice Elle Di Ci, Leumann (Torino) 1995; E. MENICHELLI, *L'uomo di fuoco. In ritiro con Elia*, EDB, Bologna 2005.

svoga života, beskorisnost svoga djelovanja.²³ Možemo zamisliti kako je sve to bilo strašno u duši Božjega sluge, sve do želje da umre. Naš bibličar Matić podsjeća nas da Ilija ne bježi toliko od vanjske opasnosti koliko od unutarnje izgubljenosti, jer slika Boga nije više ista i prorok prolazi tešku unutarnju borbu, krizu identiteta. Neki komentatori u tome vide simbolizam očajanja iz kojega Bog zove Iliju da »iziđe«. Božja riječ poziva da se napuste sigurnosti, zaštite, te riječima Menichellia možemo reći da »svaki poziv vodi čovjeka prema onoj početnoj točki iz koje se rađa svjetlo kojim započinje novi dan«. ²⁴ Prorok moleći i priznajući vlastitu krivnju Bogu, govoreći da nije bolji od svojih otaca, daje Bogu mogućnost da djeluje. Stvaralačka Božja riječ »iziđi« poziv je za Iliju da iziđe iz svojih tjeskoba, malodušnosti i očajanja i da stoji pred Bogom koji će mu pokazati da nije sve tako mračno kako on misli. Bog svojim prolaskom i svojom objavom poučava i ispravlja svoga proroka. Prorok je očekivao svečan i strašan susret s Gospodinom, silan vjetar, potres, vatru, ali »glas« se Gospodinov čuo u šumu laganog vjetra, jedva zamjetljivog, više ušima srca nego onima koje rese glavu. Nakon toga iskustva »glasa iz/od tišine« prorok prima djelotvornu riječ koja ga osposobljuje da pronađe smisao djelima svoga života, otvara se novom shvaćanju povijesti koja nadvladava mrak, prethodni pesimizam, kako bi se obnovio na tajanstvenom Božjem djelovanju, a to je iskustvo mističnog razmatranja.²⁵

Povijest, živi spomen Crkve, tvrdi da se poziv obogaćuje u svojoj stvarnosti kroz kušnje i progonstva i da neizbježno mora proći kroz proces *drugog* poziva, novog početka, to znači čišćenja, kako bi mogao biti na visini od Boga povjerenog poslanja i surađivati u njegovu planu spasenja. Tako sa svetim Pavlom možemo reći »kad sam slab, onda sam jak«.²⁶

2. Redovnički život i "tamna noć" drugog poziva

2.1. Kaos ili novo stvaranje u redovničkom pozivu

Zvanje u redovnički život poziv je da se ljubimo kako Bog ljubi, dakle, to je objavljena ljubav, ne iz srca muža/žene, nego iz Isusovih riječi i života. Pothvat je to izvan ljudskih mogućnosti, ostvariv samo suradnjom između ljudske osobe i božanske milosti.

Proroka uloga redovničkog zvanja sastoji se u tome da podsjeća svijet i Crkvu

²³ Usp. M. MATIĆ, *Što ćeš ti ovdje, Ilija?*, str. 13-15.

²⁴ E. MENICHELLI, *Luomo di fuoco. In ritiro con Elia*, str. 22.

²⁵ Usp. *Isto*, str. 72-76.

²⁶ 2 Kor 12,10.

na konačni cilj svoga postojanja.²⁷ Na žalost, pod pritiskom promjena, kako svjetovnih tako i crkvenih, redovnički se život više puta našao pred vremenom teških promjena i duboke krize. Bilo je nespremnosti i nesnalaženja pred novim izazovima. Nerijetko je osrednjost paralizirala temeljne vidove redovničkog života kako na osobnom tako i na zajedničkom planu. Tako je kroz povijest više puta morao odgovoriti pozivu na obnovu, na obraćenje, *drugom* pozivu.

Neki ovo stanje definiraju kao trenutak »između pustinje i novog stvaranja«²⁸ dok ga drugi opisuju slikom »kaosa«.²⁹ Te slike, premda su dramatične kao "tamna noć", ipak imaju biblijski odjek. Biblija nam pripovijeda da je kaos prva materija novog stvaranja, prije oslobođenja i povratka Gospodinu. To je prigoda milosti, a istodobno i prijetnja.

Stanje redovničkog života u posljednjih pedeset godina obilježeno je stanjem »kaosa«: osobne i institucionalne sigurnosti postale su nestabilne; prednosti i znakovi moći su nestali, stari modeli su mrtvi, a novih još nema; disciplina više ne postoji, a mistika se još nije potvrdila; individualna prava su se umnožila, ali se još nisu uskladila; sekularizacijom redovničkog života došlo se do gubitka identiteta i pripadnosti zajednici, ustanovi, a u nekim slučajevima i gubitka pripadnosti Crkvi.³⁰ Osim toga, uzrok je mnogih odlazaka pomanjkanje osjećaja za zajednički život, a očituje se u krizi odnosa s članovima vlastite zajednice ili ustanove, posebno s autoritetom, što »rađa velikim nezadovoljstvom, slabim sudjelovanjem u zajedničkim trenucima i u pomanjkanju ravnoteže između zahtjeva zajedničkog života i potreba pojedinca i apostolata kojemu se posvećuje«.³¹ Život redovničkih obitelji snažno je osjetio problematiku koja se tiče interkulturalnosti. Globalizacija, velik i brz razvoj tehnologije i sredstava društvenog priopćavanja, problemi koji se tiču bioetike, migracija itd., sve to ima utjecaja na ljudsku obitelj, pa tako i na redovnički život, preobražavajući radikalno način razmišljanja i običaje suvremenog čovjeka.³²

Podsjeća nas na to Benedikt XVI. u govoru vrhovnim poglavarima:

²⁷ Usp. A. MANENTI, *Per non essere profezie di retroguardia*, u: A. CAMUZZI, *Quale futuro per la vita consacrata?*, Edizione Paoline, Milano 1994, str. 76.

²⁸ J. ROVIRA, *La vita consacrata dal Vaticano II a oggi. Tra il vento dello Spirito e le turbolenze della storia*, u: *Vita consacrata* 49/2013, 1, 19-33.

²⁹ Usp. F. M. DIEZ, *Rifondare la vita religiosa. Vita carismatica e missione profetica*, Paoline, Milano, 2001. Na istoj liniji usp. J. R. CARBALLO, *Crisi delle vocazioni religiose? È colpa dello zapping*, u: *Vita consacrata* 50/2014, 1, 16-21.

³⁰ Usp. *Isto*, str. 15.

³¹ J. R. CARBALLO, *Crisi delle vocazioni religiose? È colpa dello zapping*, str. 18.

³² Usp. I. SIVIGLIA, *Collaborare: un nuovo nome della comunione*, u: AA. VV., *Collaborare nel tempo delle diversità. Tra generazioni – uomo e donna* - Istituti, CISM, Roma 2005, str. 14.

»Posvećeni je život posljednjih godina bio shvaćen evanđeoskijim, crkvenijim i apostolskijim duhom; ali ne smijemo zaboraviti da neki konkretni izbori nisu ponudili svijetu pravo i životvorno lice Krista. Doista, sekularizirana kultura duboko je ušla u razum i srce nemalog broja posvećenih osoba, koji je shvaćaju kao jedan oblik pristupa modernosti i jedan način priključivanja suvremenom svijetu. Posljedica je da uz taj neosporno velikodušni polet, sposoban za svjedočenje i potpuno predanje, posvećeni život poznaje danas zamku osrednjosti, malograđanstva i konzumerističkog mentaliteta«. ³³

Jedno je očito svima: živimo u svijetu dubokih preobrazbi.

2.2. Nedostatak smisla i nedosljednost života

Papa Franjo podsjeća da »radost evanđelja ispunja srce i čitav život svakoga onog koji susretne Isusa. S Isusom Kristom radost se uvijek iznova rađa«. ³⁴ Logično je upitati se: *Gdje se danas nalazi redovnički život s obzirom na tu formulaciju?* Nedostatak smisla i evanđeoskog osjećaja u zajednicama, nedostatak teologalne znakovitosti za Crkvu i za društvo uzrokuje "anemičnost" redovničkog života. ³⁵ Pesimizam, žalost, demotiviranost, neki su elementi tog nedostatka smisla i evanđeoskog osjećaja koji su obilježili temeljni poziv. Loše stanje i otpori, mnoga zavarivanja i agresivnosti nespojivi su s Božjim planovima i sa zahtjevima evanđelja.

Dobro je, međutim, prisjetiti se, da je redovnički život intervencijama Učiteljstva bio ohrabren za djelovanje: ³⁶

- a) u drugoj polovici 60-ih i prvoj polovici 70-ih godina prešlo se od zanosa i nastojanja oko »prilagođene obnove« postkoncilskog razdoblja prema traženju vlastitog karizmatiskog identiteta i otvaranja Crkvi i društvu;
- b) 80-e i prvo razdoblje 90-ih obilježene su kodifikacijom postkoncilskog hoda i odgovorima na neka pitanja kao što su posvećenje i formacija;
- c) 90-e godine i prvo desetljeće 2000. obilježene su događajem Sinode i početkom III. tisućljeća.

Nastojanje redovničkog života u koncilskim i postkoncilskim godinama s vremenom je oslabjelo, a to ga je dovelo do umora, a ponekad i do osrednjosti. U življenju evanđelja, na što smo po zvanju pozvani, potrebno je postići veću in-

³³ BENEDIKT XVI., *Govor poglavarima i poglavaricama posvećenog života i družbama apostolskog života*, svibanj 2006.

³⁴ FRANJO, *Evangeli gaudium. Radost evanđelja*, Kršćanska sadašnjost, 2013, br. 1.

³⁵ Usp. F. M. DIEZ, *Rifondare la vita religiosa. Vita carismatica e missione profetica*, str. 20-21.

³⁶ Usp. J. ROVIRA, *La vita consacrata dal Vaticano II a oggi. Tra il vento dello Spirito e le turbolenze della storia*, str. 26-30.

terakciju između zamisli i stvarnosti, teorije i života. Ima, osim toga, vrlo jasnih programskih formulacija, ali i vrlo dalekih od hoda prema promjeni, zbog čega je često stvarnost u jakom kontrastu sa sadašnjim postavkama redovničkog života. Promijeniti habit, ili promijeniti dnevni raspored, ili načine provođenja godišnjih odmora, nije dovoljno, ako se istodobno korjenito ne obnovi kvaliteta odnosa, kako unutar redovničke zajednice tako i između raznih ustanova, redovnika i dijecezanskog klera, kao i posvećenika i biskupa. *Nedostatak vanjskog i unutarnjeg sklada i nekontrolirani aktivizam* stvaraju krhku osobnost, razlomljenu u suprotnim pravcima.³⁷ Ako se svemu tome pridruže negativne kompenzacije kao ego-centrično traženje topline, seksa, pornografije, alkohola, novca i predmeta, droge ili pribjegavanje ponašanju koje snizuje razinu aspiracija, tada kriza poprima za-brinjavajuće razmjere i njezino nadvladavanje postaje složenije.³⁸

Nedostatak istinitosti o sebi, o vlastitome stanju, izvor je neuroze i nesigurnosti, nezadovoljstva i obeshrabrenosti. Sve to dovodi osobu da učini nesvojestven automatski prijelaz između prepoznavanja nelagode u sebi³⁹ i gubitka zvanja, bilo onoga klasičnoga s napuštanjem zajednice ili onoga gdje se ne napušta zvanje, ali mu se i ne predaje.

Kako bilo, odlasci posljednjih godina ne smiju nas ostavljati ravnodušnima.⁴⁰ Više od 3000 redovnika/redovnica svake godine napusti redovnički život. Carballo nas podsjeća da je vatikanski dikasterij u pet godina (2008.-2012.) za re-

³⁷ B. GOYA, *Formazione integrale alla vita consacrata. Alla luce della esortazione post-sinodale*, EDB, Bologna 1997, str. 67.

³⁸ Usp. Isto, str. 68.

³⁹ Cencini razlikuje sedam polja sukoba smisla: 1. Polje *samoidentiteta i samoostvarenja* - to je sve ono što se smatra važnim za sebe i vlastito poštovanje u vlastitom samoostvarenju; 2. Iskustvo Boga i njegove volje ili Bog koji stječe iskustvo čovjeka - misterij istine i vlastite istine stječe se na osobit način pred Bogom, Božja volja promatrana površno u korist svojih interesa; 3. Polje *vlastite ljudske naravi i unutarnjeg svijeta* - strasti, instinkti, poticaji, osjećaji, senzibilnost, strahovi, nervoze, napetosti, stanje duše...; 4. Polje *osobnih egzistencijalnih granica* na različitim razinama ili *međusobnih odnosa* - neprihvatanje sebe ili neprihvatanje drugoga ...; 5. Polje *istinske i osobne nevolje* (tuga za dragim osobama, nesreće) ili vezano uz određenu *osobnu odgovornost* (stvarni i osobni grijeh) ili od *drugoga* (podnesena zla, zloba ...); 6. Polje *odnosa* ili *drugosti* povezana s identitetom čini autentično "bojno" polje za vlastiti smisao i poštivanje istine; 7. Polje *vlastite prošlosti* s dobrom i zlom što je svatko u njoj upoznao i primio. Usp. A. CENCINI, *L'ora di Dio. La crisi nella vita credente*, EDB, Bologna 2010, str. 172-181.

⁴⁰ Očitovanja krize, osobito u sadašnjem kontekstu, raznovrsne su po svojim formama i broju. Za produbljenje u tu svrhu u talijanskom kontekstu vidi G. SCARVAGLIERI, *La fragilità vocazionale. Problemi e prospettive della perseveranza*, ELLEDICI, Roma 2009.

dovnike i redovnice dao 11.805 razrješenja.⁴¹ Ono što kažu dokumenti kojima se raspolaže do kraja procesa, ne podudara se nužno s pravim razlogom napuštanja. Međutim, Carballo ipak donosi neke od razloga napuštanja:

a) Odsutnost duhovnog života⁴²

Osobna molitva, zajednička molitva i sakramentalni život često su marginalni u usporedbi s drugim djelatnostima apostolata. Pomanjkanje duhovnog života vodi u duboku krizu vjere. Posljedica je da zavjeti više nemaju smisla, pa ni sam posvećeni život i zato je odlazak "normalan" i više "logičan".

b) Gubitak svijesti pripadnosti⁴³ zajednici, ustanovi ili Crkvi

Najčešći problemi u bratskom/sestrinskom životu u zajednici jesu problemi međusobnih odnosa, nerazumijevanja, odsutnosti dijaloga i autentične komunikacije, psihička nesposobnost živjeti zahtjeve bratskog/sestrinskog života u zajednici, nesposobnost u rješavanju sukoba. Što se tiče gubitka svijesti o pripadnosti Crkvi, ponekad se pokazuje nedostatak istinskog zajedništva s njom, da se ne dijele nauk Crkve o posebnim temama (svećeništvo ženama, seksualni moral). Nedostatak svijesti o pripadnosti ustanovi dovodi do fizičkog napuštanja zajednice bez ikakvog dopuštenja, ako se s njom računa samo dok zadovoljava vlastite interese.

c) Afektivni problemi⁴⁴

Problematika je znatno šira i ide od zaljubljivanja, koje se zaključuje brakom, do kršenja zavjeta čistoće, bilo ponavljanim homoseksualnim činima ili lezbijstvom, bilo heteroseksualnim odnosima, više ili manje čestim. Afektivni problemi imaju jasnu posljedicu u bratskom/sestrinskom životu u zajednici, jer se tiču svijeta odnosa (nedostatak podrške, pomirenja, zdravih prijateljstava, poticaja i sl.).

3. Pedagogija nade: duhovno buđenje i potreba cjelovitog odgoja u redovničkom životu

Iskustvo krhkosti, slabosti, neugodnosti i napora u redovničkom životu mogu postati zemlja zajedništva s Bogom, braćom i sestrama. Živjeti u suradnji poziv je

⁴¹ Usp. J. R. CARBALLO, *Prevenire gli abbandoni e rafforzare la fedeltà. Le responsabilità delle istituzioni di vita consacrata*, u: P. MARTINELLI – A. SCHMUCKI (prir.), *Fedeltà e perseveranza vocazionale in una cultura del provvisorio. Modelli di lettura e proposte formative*, EDB, Bologna 2014, str. 32-33.

⁴² *Isto*, str. 33.

⁴³ *Isto*, str. 34.

⁴⁴ *Isto*, str. 35.

živjeti duhovnost zajedništva i solidarnosti s otkupljenom braćom i sestrama. To mučno čišćenje sastavni je dio *drugog* poziva, tj. obraćenja i *novog* početka nasljedovanja. To je *pedagogija nade* koja vodi osobu, stvorenu na sliku Božju, prema cjelovitoj formaciji i prati je da postane jedno s Bogom i u sjedinjenju s njim bude oslobođena od svojih unutarnjih i vanjskih suprotnosti i podvojenosti.⁴⁵ U tom smislu za redovnički život nužan je rad na **trajnoj formaciji**, što posebno podrazumijeva tri temeljna kriterija: **snažan identitet, duhovnost zajedništva, proročko poslanje.**

3.1. Drugi poziv kao duhovno buđenje i novi početak redovničkog života

U jednom globaliziranom društvu kao što je naše mogu preživjeti samo snažni identiteti, koji imaju duboke korijene, bez fanatizma jer »ne omalovažavaju racionalnost i druge, znaju dijalogizirati i zajedno se suprotstaviti, znaju iščitavati znakove vremena, shvaćaju potrebu udruživanja snaga«.⁴⁶

Nasljedovanje i obraćenje uključuju odmak, prekid i odricanje od svih sigurnosti koje ne dolaze od Boga. Redovnički život, dakle, treba se smjestiti na periferiji da bi mogao razlučiti nova očitovanja Duha. Trebao bi pomoći Crkvi da se „familiarizira“ s novim društvenim situacijama, s dubokim povijesnim promjenama, s novim očitovanjima ostavljenim na rub religiozne svijesti. Trajno obraćenje je duhovnost redovničkoga života.⁴⁷ A to uključuje znati bdjeti i prihvatiti da stvarni trenutak unutarnje i vanjske promjene jest milosni trenutak, kad Gospodin počinje unositi novi ritam u duhovnom životu osobe koja je pozvana nasljedovati Isusa. Razlučivanje je važno jer omogućuje da se bolje uskladimo s Božjim ritmom.⁴⁸

Trajno obnavljanje ili povratak osobe k Bogu živomu putovima ponekad vrlo mračnim *novi* je poziv,⁴⁹ *drugi* poziv, poziv na obraćenje⁵⁰ za koji je svijest o vlastitom siromaštvu providonosna da bi mogla više živjeti *istinu* i *autentičnu poniznost* koje donose *unutarnju slobodu*, a za nju je potrebno umiranje sebi.

⁴⁵ Usp. A. GRÜN, *Lacerazione. Il cammino verso l'unità personale*, Edizione Messaggero, Padova 2003, str. 5-16.

⁴⁶ P. G. CABRA, *Globalizzazione, carisma proprio e servizio ai poveri*, u: P. VANZAN – F. VOLPI (prir.), *Consacrati per la comunione e la missione. "Duc in altum", "il Calamo"*, Roma 2003, str. 163-176, u ovom slučaju str. 166.

⁴⁷ Usp. F. M. DIEZ, *Rifondare la vita religiosa. Vita carismatica e missione profetica*, str. 360-362.

⁴⁸ Usp. *Dalla prima alla seconda conversione. Da servi ad amici di Dio*, u: Testimoni 14/2003, str. 9.

⁴⁹ Usp. R. VOILLAUME, *La seconda chiamata*, str. 26.

⁵⁰ Usp. G. FERRARI, *Religiosi e formazione permanente. La crescita umana e spirituale nell'età adulta*, EDB, Bologna 1997, str. 22.

»Sav redovnički život sadržan je u toj smrti i u tom životu, iako mi nismo zamišljali da će se to tako aktualizirati. Založivši se jednom za taj novi plan, novo svjetlo će nam pokazati nove zahtjeve u življenju Isusovih savjeta koje trebamo nastaviti živjeti takvom velikodušnošću koja je i sama obnovljena ukoliko nije više oslonjena na neki osjetni zanos«. ⁵¹

Nova duhovna osjetljivost koja se daje po događaju obraćenja, vodi prema sposobnosti razlučivanja Božje volje. Značenje je toga događaja antropološko jer se tiče čovjeka u cjelini⁵² i vodi u središte obraćenja, po čemu se postaje drugi čovjek, koji se *obukao u novog čovjeka* (usp. Ef 4,24). Po duhovnosti promjene i obraćenju redovnički život usvaja hodočasnički stav, tražeći mjesto gdje *prolazi Gospodin* (1 Kr 19,11-13). U konačnici, da bi se mogla primijeniti djelotvorna *pedagogija prijelaza*, redovnički život treba dopustiti pozitivno preispitivanje o formaciji i bratskom životu:⁵³

- a) *prijelaz od zajedničkog života na zajednicu života* – bogat osobnim odnosima prihvaćanja, dijaloga, razlučivanja, odgovorne slobode, brige za drugoga, drugačijega, u čemu više nego fizička prisutnost vrijedi dublje prožimanje duha i jedinstvo srdaca;
- b) *prijelaz od struktura koje stvaraju djetinjastim (infantilnim, nezrelim) na podršku koja formira za slobodu* – nerijetko su se umnožili strukturalni oslonci koji su formirali infantilne osobe, bez kreativnosti i maštovitosti, koje su više vjerni izvršitelji naloga nego osobe sposobne razlikovati osobnom odgovornošću, znanjem i razumijevanjem za življenje povjerenog poslanja. Nema pomoći za rast u zrelosti i odgovornosti suzujući prostor, nego promičući;
- c) *prijelaz od dobro zaštićenog rova na otvoreno polje* gdje se odvija borba za Kraljevstvo.

Introvertirana zajednica neurotična je zajednica. Situacije i problemi današnjice trebali bi nas voditi molitvi, evanđelju koje vodi nadi, otvorenosti praćenju karavana muževa i žena, da bismo ih slušali otvorena srca koliko trpe, bore se i ljube. Naše mjesto je mjesto vatre gdje se odvija borba za pravednost, solidarnost i mir.

U svemu tome je očito da odgovorni trebaju zajedničarsku dimenziju dovesti do dviju temeljnih posljedica:

⁵¹ R. VOILLAUME, *La seconda chiamata*, u: AA. VV., *La seconda chiamata. Il coraggio della fragilità*, Monti, Saronno 2010, str. 15-29, u ovom slučaju str. 26.

⁵² Usp. A. LOUF, *Generati dallo Spirito, L'accompagnamento spirituale oggi*, EDIZIONE QIQAJON COMUNITÀ DI BOSE, 2007, str. 28-29.

⁵³ Usp. J. M. ARNAIZ, *Le grandi sfide della vita consacrata oggi*, str. 9.

»posvetiti osobitu pažnju (za mlade od trenutka ulaska u ustanovu) na prisutnost izvjesne sklonosti zajedničkom životu, što danas nije samo po sebi razumljivo; poticati stvarno sudjelovanje svih u životu zajednice težeći prevladavanju konfliktности suživota i jačajući unutarnje i vanjsko zajedništvo između svih članova na različitim razinama: mjesnim, provincijalnim i institucijskim«. ⁵⁴

3.2. Potreba cjelovitog odgoja u redovničkom životu

Suradnička napetost traži osobnu uravnoteženost, zrelost u odnosima, zdrave zajedničarske dinamike, postojanu molitvu, sposobnost snalaženja u konfliktnim situacijama, planiranje na kraći i dulji rok. ⁵⁵ Zato, dijalog duhovnosti i društvenih znanosti treba usvojiti tijekom formacije ako se želi postići visoki stupanj svijesti, odgovornosti i djelotvornosti, kako u bratskom/sestrinskom životu tako i u poslanju.

Pozvani smo izaći iz postojećih granica i podići šator koji rado prima potrebite da bismo živjeli *izlazak* prema čovjeku našeg vremena. Potrebno je otvoriti redovničke kuće, ponekad poluprazne, da bismo prihvatili one u potrebi, besplatno ponuditi mjesta za sastanke, formaciju i molitvu te prostore za besplatan prihvati i u večernjim satima, kada studenti ili radnici mogu naći vremena za susret s Bogom i s drugima. ⁵⁶ Smještanje redovničkog života na *granična mjesta* kao izraz njegove mistike, proroštva i njegove obrane života, traži »usvajanje utemeljiteljeve odvažnosti, evanđeoskog odgovora tamo gdje život zove, zauzimanje za migrante, protiv trgovine ljudima, u korist ekologije, siromašnih, starih osoba, domorodaca, žena; odgovor za mogući cjeloviti ljudski razvoj i sustavnu promjenu koja očovječuje i integrira«. ⁵⁷ Poslanje redovnika nalazi puni smisao ako se naše djelovanje i razmišljanje stapaju u zalaganje za siromašne i promicanje pravednosti. Potrebno je također prihvatiti veliki izazov javnih i digitalnih medija priopćavanja, ali i ne zaboraviti da »najjača potreba koju osjećamo danas, u zajednicama i obiteljima zadovoljava se jednom riječju, gestom, pogledom koji učvršćuje ili obnavlja odnos među osobama, topao i pun ljubavi«. ⁵⁸

⁵⁴ G. SCARVAGLIERI, *La fragilità vocazionale. Problemi e prospettive della perseveranza*, str. 175.

⁵⁵ Usp. I. SIVIGLIA, *Collaborare: un nuovo nome della comunione*, str. 24.

⁵⁶ Usp. *Isto*, str. 27.

⁵⁷ J. M. ARNAIZ, *Le grandi sfide della vita consacrata oggi*, str. 8.

⁵⁸ C. CANGIÀ, *I consacrati e la rete. Abitare Internet con sapienza*, Multidea, Roma 2013, str. 16. Autorica daje važnost spašavanju ontološke dimenzije ljudske odnosnosti koja se ostvaruje u *kontinuumu* interpersonalne komunikacije. Jer iznad svakog oblika danas tako napredne tehnologije, u svakom je živa potreba istinskih odnosa, uzajamnog priznavanja. To ne znači suprotstaviti se tehnologiji, nego samo istaknuti da ona treba biti u službi autentičnih ljudskih odnosa, priznavanja i uzajamnog afirmiranja. Usp. *Isto*, str. 111-122.

Zatim, bratski/sestrinski život redovničkih osoba, po zvanju, treba postati škola autentičnih odnosa u ljubavi, gotovo sakrament života u ozračju agape, što je život Trojstva. Treba ojačati zajednički život, na koji su mlade generacije posebno osjetljive, prihvatiti kulturalne i duhovne razlike članova, svjesni da je zajednica već poslanje; otvoriti se ad extra, prema svima koji su isključeni iz povijesti. Došao je trenutak kad se trebamo osjećati ujedinjenima, a ne odijeljenima od drugih. Sve više raste potreba za uspostavom inter-kongregacijalnosti, umreženog života i rada među kongregacijama. To otvaranje treba biti obogaćenje koje dolazi od dijaloga, iz susreta s drugima i recipročne razmjene znanja, iskustava, unatoč krizi koju proživljava redovnički život i cijelo čovječanstvo.

Umjesto zaključka

Godina posvećenog života, osobito za nas redovnike i redovnice, milosni je dar od Boga. To je Njegov *drugi* poziv, nova prilika za novi početak radikalnijeg i autentičnijeg nasljedovanja Gospodara života. U našoj *nemoći* Bog želi pokazati svoju *svemoć*. Zaključujem nadahnutim savjetima umirovljenog pape Benedikta XVI.:

»Ono što nam posebno treba u ovom povijesnom trenutku jesu ljudi koji će, prosvijetljenom i proživljenom vjerom, učiniti Boga vjerodostojnijim u ovom svijetu. [...] Potrebni su nam ljudi čiji će pogled biti upravljen ravno prema Bogu, odakle će učiti pravu čovječnost. Potrebni su nam ljudi čiji će intelekt biti prosvijetljen Božjim svjetlom i kojima će Bog otvoriti srce kako bi njihov intelekt mogao progovoriti intelektima drugih ljudi, a njihovo srce moglo otvarati srca drugih.«⁵⁹

⁵⁹ J. RATZINGER, *Kršćanstvo i kriza kultura*, str. 40-41.